

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 14, 01-588 W

00-915 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 26 470 11 11 (5 lin.)
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 49 36 41

Telefon dyżurny: 26 470 11 11

Telex: 616 48

BS/329/122/90

JACY SĄ RADNI?

Komunikat z badań

Warszawa, październik 1990 r.

Na przełomie września i października br. Centrum Badania Opinii Społecznej, we współpracy z innymi podmiotami zainteresowanymi kondycją samorządu lokalnego w Polsce, przeprowadziło badania na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie radnych stopnia podstawowego¹.

Badania te pozwalają przyjrzeć się strukturze demograficznej i politycznej władz samorządowych, a także poznać poglądy, zamierzenia i stan nastrojów radnych wybranych w pierwszych od półwiecza w pełni demokratycznych wyborach.

Cechy społeczno-demograficzne

Zgodnie z obecnym systemem samorządu terytorialnego siedzibą większości organów samorządowych są wsie, stąd też tam właśnie mieszka znaczna większość (68,9%) radnych bieżącej kadencji. Miejscem zamieszkania 16,5% radnych są małe miasta (liczące poniżej 20 tys. mieszkańców, 9,3% - miasta liczące od 20 do 100 tys. mieszkańców, 3,8% - średnie /od 100 do 500 tys./, a 1,5% - duże /powyżej 500 tys./).

W skład samorządów wchodzi znacznie częściej mężczyźni (89%) niż kobiety (11%). Dominują ludzie w wieku dojrzałym (średnia wieku wynosi nieco ponad 48 lat) i posiadający minimum średnie wykształcenie, przy czym trzech na dziesięciu (29,8%) legitymuje się wykształceniem wyższym. Niezależnie od stopnia wykształcenia, prawie 3/4 radnych (73,7%) uzyskało je w trybie dziennym, 8,5% - w trybie wieczorowym, a 17,3% - zaocznym.

Znaczna większość (88,2%) członków władz samorządowych - to ludzie czynni zawodowo, 2,2% pracuje w niepełnym wymiarze godzin, a 6,3% stanowią renciści i emeryci. Spośród pracujących 1/3 to rolnicy indywidualni, podobną liczebnie grupę (31,6%) stanowią inteligenci, twórcy i członkowie kadry kierowniczej. Kolejne miejsce zajmuje kadra

¹ Sondaż: "Radni o sobie, sytuacji w kraju i lokalnych środowiskach" zrealizowany w dniach 17.09-10.10.1990 roku na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej radnych (N=1477).

urzędnicza (16,7%). Znacznie rzadziej reprezentantami społeczeństwa są prywatni przedsiębiorcy (6,7%) i robotnicy wykwalifikowani (6%), natomiast najmniejszy odsetek w ciałach samorządowych stanowią pracownicy handlu i usług (1,8), robotnicy niewykwalifikowani (1,5) i robotnicy rolni (2,1).

Przeciętne gospodarstwo domowe radnego składa się z czterech osób (statystycznie liczy 4,3 osoby) i należy do średnio zamożnych. Łączne dochody wszystkich członków rodziny w niemal połowie (48,8%) gospodarstw domowych ankietowanych radnych wynoszą od 900-2 100 tys. złotych (przy czym w 12,9% z nich - od 1 800 tys. do 2 100). Powyżej tego przedziału znajduje się 28,1% rodzin, poniżej zaś - 21,9%. Sytuacja materialna własnej rodziny najczęściej (57,5%) jest oceniana jako przeciętna, znacznie rzadziej - jako dobra (25,5%), bądź zła (16,9%).

Niemal 3/4 radnych (70,1%) to ludzie wierzący i praktykujący regularnie, prawie 1/4 (24,1%) to praktykujący nieregularnie, dalsze 3,5% - wierzy, choć nie chodzi do kościoła; niewierzący stanowią zaledwie 2% ogółu.

Rodowód i poglądy polityczne

Przed 13 grudnia 1981 roku 2/5 (40,8%) obecnych radnych należało do NSZZ "Solidarność"; 12,3% było w różny sposób szykanowanych w okresie stanu wojennego. Jednocześnie 1/5 członków władz samorządowych (20,7%) należała w przeszłości do PZPR; 1/4 (25,9%) zasiadała poprzednio w Radach Narodowych.

Przeważająca większość radnych (81,6%) deklaruje pozytywny stosunek do "Solidarności", przy czym 32,4% uważa się za jej zdecydowanych zwolenników. Przeciwnikami "Solidarności" jest zaledwie 2,7%, 12,9% reprezentuje postawę obojętną, a 2,6 się waha. Prawie połowa radnych (44,6%) swoje poglądy polityczne określa jako centrystyczne, 20% deklaruje sympatie centroprawicowe, a 13,3 - centrolewicowe. Zdecydowanie na prawicy lokuje się 14,6% (z czego 4,3% na skrajnej), na lewicy zaś 5,5% (z czego zaledwie 1,2% na skrajnej). Nieco inaczej wygląda rozkład deklarowanych poglądów politycznych na skali liberalizm - konserwatyzm, gdzie 37,6% radnych lokuje się w centrum, kolejno zaś 21,5%, 15,3%, 7,8% przyjmuje postawy od umiarkowanie

do skrajnie liberalnych. Zdecydowanie mniej popularne są poglądy konserwatywne, do których (od umiarkowanych do skrajnych) przyznaje się kolejno 9,8%, 3,4%, 1,9% członków samorządów.

Mniej więcej dwóch na pięciu (39,5%) reprezentantów społeczności lokalnych zostało wystawionych do wyborów przez Komitety Obywatelskie "Solidarność", prawie trzecia część (28,7%) została zgłoszona przez grupy obywateli. Znacznie mniej obecnych radnych kandydowało z ramienia organizacji politycznych, znaczącą grupę wśród nich stanowią kandydaci PSL (7,5%). Ponadto 6,8% radnych zasiada w samorządach z rekomendacji "Solidarności" RI, a 5,1% - struktur NSZZ "Solidarność" nie związanych z Komitetami Obywatelskimi.

W wyborach parlamentarnych członkowie władz lokalnych najchętniej głosowaliby na "Solidarność" (24,7%) i na PSL (15%). Na Porozumienie Centrum oddało by swe głosy 7,2% ankietowanych, 6,2% poparło by ROAD.

W wyborach prezydenckich ponad 1/3 radnych (36,1%) deklaruje poparcie dla Lecha Wałęsy, a 19,3% - dla Tadeusza Mazowieckiego. W przypadku zgłoszenia swych kandydatur na głosy radnych mogliby liczyć również: Krzysztof Skubiszewski (11,4%), Bronisław Geremek (5,5%) i Andrzej Stelmachowski (4,3%).

Kondycja gminy i samopoczucie radnych

Członkowie samorządów lokalnych - to najczęściej ludzie blisko związani z terenem swojej działalności. Nieco ponad połowa (51,7%) nie zmieniała miejsca zamieszkania od urodzenia, a 33,3% mimo zmiany, wcześniej mieszkało również na terenie działania swojego samorządu.

Prawie wszyscy (96,1%) twierdzą, że lubią swoją gminę i są zainteresowani tym, co się w niej dzieje. Jednocześnie znaczna większość (79,2%) jest przekonana, że ich gmina niczym się nie wyróżnia, tzn. nie jest ani lepsza, ani gorsza niż inne. Tylko trzecia część ankietowanych radnych (32,8%) uważa, że ich gmina jest zadbana, reszta nie jest zadowolona ze stanu czystości i porządku na swoim terenie. Nie najlepiej wypada również ocena aktywności społecznej mieszkańców na terenie działania samorządu: 42,5% radnych uważa, że da się wiele zrobić, ponieważ ludzie są chętni do pracy, natomiast 56,7% twierdzi,

że nie może na wiele liczyć, ponieważ większość mieszkańców ich gminy myśli tylko o sobie. Pomimo to, aż 66,8% badanych deklaruje duży zapał do działania i wiarę w swoje możliwości, równocześnie jednak 32% radnych ma coraz więcej wątpliwości, czy słusznie postąpiło sięgając po mandat.

Niewiele ponad 1/3 działaczy samorządowych czuje się kompetentna i dobrze przygotowana do reprezentowania swoich wyborców, a 61,9% jest zdania, że wiele się musi jeszcze nauczyć, żeby sprostać oczekiwaniom elektoratu.

Znaczna część członków ciał samorządowych (68,8%) jest zadowolona z pracy swoich burmistrzów (wójtów), ale jednocześnie 27,3% ma wątpliwości co do trafności wyboru osoby gospodarza ich gminy.

Ocena sytuacji w kraju

Zdaniem ponad jednej trzeciej radnych (36,2%) sytuacja w Polsce w ciągu ostatnich kilku miesięcy poprawiła się, 28% uważa, że się pogorszyła, a 27,1% nie odczuła zmian w tym zakresie.

Znaczna większość działaczy samorządowych (73,2%) wierzy, że w ciągu najbliższych dwóch lat sytuacja polityczna w Polsce poprawi się, a tylko 8,8% - obawia się jej pogorszenia; 8,3% - nie oczekuje zmian. Nieco mniej optymistyczne są przewidywania dotyczące sytuacji gospodarczej kraju. Większość radnych (59,8%) liczy, że nastąpi poprawa, 17,1% - przewiduje pogorszenie, a 17,4% jest przekonanych, że w tej dziedzinie nie nastąpią żadne zmiany.

Prognozując materialne warunki życia społeczeństwa, oczekujący ich poprawy (37,5%) nieznacznie przeważają nad przekonanymi, że nastąpi pogorszenie (33,1%). Jednocześnie 21,6% badanych przewiduje stagnację.

Bardzo duża część członków władz lokalnych (87,6%) jest zdania, że w naszym społeczeństwie utrzymuje się stan napięcia i niepokoju (z czego 11,6% określa je jako duże). Jednocześnie prawie połowa uczestników sondażu (47,4%) spodziewa się, że napięcie to w najbliższym czasie jeszcze wzrośnie, 33,7% przewiduje, że pozostanie ono na tym samym poziomie, a zaledwie 10% - że zmaleje.

Nieco ponad połowa członków władz lokalnych (57,8%) uważa, że rząd T.Mazowieckiego prowadzi słuszną politykę, ale napotyka znaczne trudności w jej realizacji. W pełni zadowolonych z rezultatów działań rządu jest zaledwie 2,1% radnych, jednak prawie identyczny jest odsetek tych, którzy oczekują dymisji obecnego gabinetu. Prawie 1/4 reprezentantów społeczności lokalnych (23%) dostrzega dobre zamiary ekipy T.Mazowieckiego, ale zarzuca jej brak umiejętności w ich realizacji, a 13,2% ma do pracy rządu wiele zastrzeżeń. Pomimo to większość (69,4%) jest zdania, że polityka obecnej władzy stwarza szanse wyjścia z kryzysu gospodarczego (jednak tylko 15% formułuje ten pogląd zdecydowanie). Również ponad połowa radnych (55,2%) popiera program Balcerowicza, 17,6% odmawia mu poparcia, 9,5% - nie ma zdania, a 17,4% - za mało wie o programie stabilizacji, by zająć stanowisko.

Przekonani o pomyślnym rozwoju ogólnej sytuacji w kraju (63,5%), zdecydowanie (o ponad 45 punktów procentowych) przeważają nad uważającymi, że idzie ona w złym kierunku (17,7%). Dla porównania: w ostatnich badaniach przeprowadzonych na próbie dorosłej ludności Polski² przewaga ta wynosiła zaledwie 13,5 punktu. Może to świadczyć o dość dużej różnicy w ocenach między reprezentantami społeczeństwa a ich elektoratem.

² Sondaż: "Aktualne problemy i wydarzenia (8)" zrealizowany w dniach 11-17 września 1990 r. na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności (N=1459).

ANFKS

Charakterystyka badanych	Procent	Liczebność
<u>Płeć</u>		
Mezcyźni	88,9	1313
Kobiety	11,0	163
<u>Wiek</u>		
Do 29	7,0	104
30-39	37,3	551
40-49	34,0	502
50-59	16,0	236
60 lat i więcej	5,6	83
<u>Miejsce zamieszkania</u>		
Wieś	68,9	1017
Miasto	31,1	460
<u>Wielkość miasta</u>		
Do 20 tys.	16,5	244
21 tys. i więcej	14,6	216
<u>Region</u>		
Środkowy (Warszawa)	15,2	225
Północno-wschodni (Białystok)	9,7	143
Północny (Gdańsk)	9,2	136
Południowy (Katowice)	11,9	176
Południowo-wschodni (Kraków)	16,5	243
Środkowo-wschodni (Lublin)	10,6	157
Środkowo-zachodni (Poznań)	15,2	225
Południowo-zachodni (Wrocław)	11,6	172
<u>Wykształcenie</u>		
Podstawowe	15,2	224
Zasadnicze zawodowe	17,2	254
Średnie	37,8	558
Wyższe	29,8	440
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>		
Inteligencja, kadra kierownicza	29,0	428
Pozostali umysłowi	15,3	226
Pracownicy handlu, usług i robotnicy	10,5	155
Rolnicy	30,3	447
Prywatni przedsiębiorcy	6,2	91
Emeryci i renciści	5,8	86
Inni niepracujący	2,4	36
<u>Stosunek do planu Balcerowicza</u>		
Poparcie	55,2	815
Brak poparcia	17,6	260
Brak zdania	26,9	398
<u>Dochód na osobę</u>		
Niski	55,2	536
Przecietny	17,6	434
Wysoki	26,9	491
<u>Kierunek rozwoju sytuacji w kraju</u>		
Dobry	63,5	938
Zły	17,7	262
Brak zdania	18,7	276
<u>Kadencja</u>		
Pierwsza	74,0	1093
Kolejna	25,9	383